

Spory vzniklé z poživacího práva (justiniánská kazuistika)

Kamila Bubelová*

Úvodem

S ohledem na úzce zaměřený účel následujícího výkladu si dovoluji věnovat teoretickému úvodu k našemu tématu pouze malou pozornost a odkazuji zde v podrobnostech o charakteru poživacího práva na své dřívější práce.¹ Nyní pouze tolik, že poživací právo je věcné

* JUDr. Kamila Bubelová, Ph.D., vedoucí Katedry teorie práva a právních dějin PF UP. *Kontakt na autorku:* kamila.bubelova@upol.cz

¹ Viz např. Bubelová, K.: *Usufructus (poživací právo) – návrat jednoho zapomenutého institutu*. In: *Proměny soukromého práva*. Sborník z konference Dny práva. IV. ročník konference Days of Law. Brno 2010 (eds. Dávid – Sehnálek – Valdhans). ISBN 978-80-210-5305 [online]; nebo Bubelová, K.: *Odras změn v pojmání usufructu – od římského práva k Všeobecnému občanskému zákoníku*. Kapitola 8.7 v kolektivní monografii s názvem *200 let Všeobecného občanského zákoníku*. J. Dvořák, K. Malý a kol. (eds. P. Skřejpková

právo k věci cizí, které zabezpečuje oprávněnému možnost užívat a požívat (tj. brát plody) z cizí věci, ovšem za podmínky neporušení její podstaty.²

Poživací právo (*usufructus*) je hospodářsky velmi praktickým institutem, jež nejčastěji zabezpečuje výživu osob, které nejsou (nebo nemohou být) dědicem. Právě tento způsob vzniku věcného práva (*ex testamento*) zakládá nejčastější důvody následných sporů. Zřizovatelem poživacího práva je v takovém případě zemřelý zůstavitel a právní vztahy ve faktické rovině vznikají mezi dědicem (novým vlastníkem) a oprávněným usufruktářem bez jejich vlastní dohody, faktickou cestou. Některé vzniklé spory zachycené v justiniánských *Digestech* bychom zde v textu rádi rozebrali a pokusili se o jejich zobecnění. Využitelnost závěrů

a O. Frinta). Wolters Kluwer: Praha 2011. ISBN 978-80-7357-753-7.

² D 7. 1. 1. Paulus: *Usus fructus est ius alienis rebus utendi fruendi salva rerum substantia*.

pro současné právo (podle nového občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. by se mělo poživací právo vrátit do českého právního řádu) bude poté signifikantní.

Nejprve budeme zkoumat, v jakých otázkách vznikají rozpory mezi dědicem (vlastníkem) a poživatelem (odkazovníkem). Půjde o tyto skupiny sporů:

1. Spory o získání plodů z věci
2. Spory o obsah vzájemných práv a povinností
3. Spory více usufruktářů mezi sebou
4. Náhrada škody na požívané věci

Ad 1. Spory o získání plodů z věci

V obecné rovině lze konstatovat, že vše, co je získáno prostřednictvím plodů z věci, která je předmětem usufruktu, získává poživatel. Vlastník získá to, co ze vzniklých užitků charakter plodů nemá. V první řadě je to dítě otrokyně (neboť zde platila výjimka formulovaná slovy Dítě otrokyně nepovažujeme za plod³), dále dědictví, které získal otrok, jenž byl předmětem usufruktu (usufruktář mohl získávat pouze to, co bylo plodem práce otroka), nebo neočekávané nálezy pokladů, nános půdy, vývrať apod. V některých případech mohl být nečekaně obohacen naopak usufruktář – poklad nalezený na svěřeném pozemku sice nenabýval, avšak pokud na pozemku objevil žílu kovů, byla jejich těžba považována za povolenou součást výtěžku,⁴ stejně jako ulovení ptáčí, divoká zvěř a ryby.⁵

V určování prospěchu z jednotlivých užitků však byl důležitý i okamžik, kdy nabýval vlastnictví samotný poživatel. Bylo stanoveno, že tímto okamžikem je až percepce, neboli sklizeň. K této otázce zmiňuje zajímavou kauzu Ulpian:

D 7. 1. 12. 5. Ulpianus: Iulianus libro trigensimo quinto digestorum tractat, si fur decerpserit vel desecuerit fructus maturos pendentes, cui conditione teneatur, domino fundi an fructuario? Et putat, quoniam fructus non fiunt fructuarii, nisi ab eo percipiuntur, licet ab alio terra separentur, magis proprietario conditionem competere, fructuario autem furti actionem, quoniam interuit eius fructus non esse ablatos. ...

Překlad:⁶

Julián uvádí ve 34. knize svých Digest: Jestliže zloděj otrhá nebo uřízne zralé plody, které visí na stromě, kdo bude mít nárok na kondikci – vlastník pozemku, nebo usufruktář (poživatel)? Má za to, že plody nepatří poživateli, protože je ještě nesklidil. Právo podat kondikci

má vlastník, ale poživatel má právo na žalobu z krádeže, protože je v jeho zájmu, aby plody nebyly odstraněny. ...

Fragment řeší otázku možné kolize žalob z krádeže. Vlastník měl k dispozici dvě žaloby, jež stály vedle sebe kumulativně. První z nich, *actio furti*, byla žaloba poenální (tj. na pokutu) a zněla na duplum až kvadruplum hodnoty věci (podle způsobu provedení krádeže). Druhá, klasická žaloba na vymáhání bezdůvodného obohacení, byla *condictio furtiva* (reipersekutorní). Na první pohled situace vypadá tak, že pokud byly plody ukradeny před percepcí, je jejich vlastníkem stále vlastník hlavní věci a ten jediný také může použít obě žaloby. Ale na tomto místě se projevuje velký smysl Římanů pro spravedlnost: legitimní zájem poživatele na neodcizení věcí mu získal aktivní procesní legitimaci pro žalobu na pokutu. Jestliže tedy zloděj otrhal například broskve v sadu, k němuž má někdo poživací právo, bude vymáhat duplum až kvadruplum sám výhradně poživatel, ačkoli není vlastníkem. V této situaci se dostává do pozice obdobné zástavnímu věřiteli, jenž – ač také jen detentorem – disponoval stejným oprávněním a na základě stejného právního důvodu. Kondikce na vymození ukradených plodů pak zůstává vlastníkovi.

K bodu 2. Spory o obsah vzájemných práv a povinností⁷

Právní spory vlastníka a usufruktáře se nejčastěji týkaly vzájemných práv a povinností, zejména rozsahu poživacího práva. Ulpian uvádí příklad s usufruktem domu: tvrdí, že vzhledem k okolnosti, že veškerý výnos z předmětu náleží usufruktáři, může být žalobou (podanou vlastníkem) donucen dům opravit, avšak pouze tak, aby jej udržel v dobrém stavu (drobné opravy). Pokud bylo něco zničeno běžným užíváním (vlivem času), nemůže být ani jedna ze stran nucena věc opravit. Jestliže by uvedenou opravu učinil vlastník, nesmí posléze bránit usufruktáři věc užívat.⁸

Vlastník může určité činnosti na usufruktáři nejen požadovat, ale je oprávněn i neoprávněný způsob výkonu usufruktu zakázat. V první řadě je to způsob užívání, který by vedl ke zhoršení stavu věci, a dále případy, kdy předmět poživacího práva je pevnou součástí jiné věci, ke které užívací právo neexistuje. Prameny zachycují spor o kádě (sudý) zasazené v zemi. Jejich užívání může vlastník zakázat, pokud usufruktář nezískal užívací právo i k domu.⁹ Poživatel domu ovšem ne-

³ D 7. 1. 68. Ulpianus.

⁴ D 7. 1. 9. 3. Ulpianus.

⁵ D 7. 1. 9. 5. Ulpianus.

⁶ Pokud není uvedeno jinak, je autorkou překladů latinských pramenů Kamila Bubelová.

⁷ D 7. 1. 13. 1.: Když se jedná o poživací právo (soudně), nemá být projednáno pouze to, co může poživatel činit, ale i to, jak má svého práva užívat.

⁸ D 7. 1. 7. Ulpianus.

⁹ D 7. 1. 15. 6. Ulpianus.

směl nově omítat obvodové zdi, protože ačkoli by vylepšením domu zlepšil věc pro majitele, nemá k takovému zásahu právo. Neratius v tomto dobrozdání uvažuje, že je třeba oddělovat péči o majetek od takového působení, které věc změní.¹⁰ Ještě podrobněji se vyjádřil k této otázce Ulpian:

D 7. 1. 8. 3. Cassius quoque scribit libro octavo iuris civilis fructuarium per arbitrum cogi reficere, quemadmodum adserere cogitur arbores: et Aristo notat haec vera esse. Neratius autem libro quarto membranarum ait non posse fructuarium prohiberi, quo minus reficiat, quia nec arare prohiberi potest aut colere: nec solum necessarias refectiones facturum, sed etiam voluptatis causa ut tectoria et pavimenta et similia facere, neque autem ampliare nec utile detrahere posse.

Překlad:

Cassius píše též v 8. knize o civilním právu, že poživatel může být přinucen soudem (arbitrem) k opravám stejně, jako je nucen vysazovat stromy. I Aristo poznamenává, že je to správné. Neratius však ve čtvrté knize Listů píše, že není možné poživateli bránit v opravách, protože není možné mu ani zakazovat orat a obdělávat půdu. A nejenže může konat nutné opravy, ale může i pro potěšení učinit vylepšení, jako opravy střechy, chodníků apod., avšak nesmí budovu zvětšovat ani odebrat nic užitečného.

Ulpian v dalších fragmentech věnoval svou pozornost rovněž podrobně správnému způsobu užívání speciální věci, a to pozemku.¹¹ Podle jeho stanoviska bylo poživateli dovoleno vzít si z pozemku cokoli, co z něj vzít lze, ale podmínkou bylo, že to učinil jako rozhodnutí řádného občana (a tedy jako řádný hospodář). Pokud by nadužíval svého práva, mohl být k nápravě soudně donucen. Ulpian přiznává poživateli i možnost využívat včel, které jsou na svěřeném pozemku, těžit křídu či písek, vždy však šetrně k pozemku. Z rozsáhlého devátého fragmentu zmiňme ještě výslovně čtvrtý paragraf (D 7. 1. 9. 4):

Huic vicinus tractatus est, qui solet in eo quod accessit tractari: et placuit alluvionis quoque usum fructum ad fructuarium pertinere. Sed si insula iuxta fundum in flumine nata sit, eius usum fructum ad fructuarium non pertinere Pegasus scribit, licet proprietati accedat: esse enim veluti proprium fundum, cuius usus fructus ad te non pertineat. Quae sententia non est sine ratione: nam ubi latitet incrementum, et usus fructus augetur, ubi autem apparet separatum, fructuario non accedit.

Překlad:

S tím souvisí další otázka, která je projednávána ohledně přírůstků: bylo rozhodnuto, že poživateli náleží naplavená půda. Ale pokud vznikne ostrov v řece naproti

pozemku, Pegasus píše, že tento nenáleží poživateli, protože je přírůstkem vlastníkovi. Je to totiž půda, ke které nebylo poživací právo zřízeno. Tento výrok není nelogický: protože tam, kde je přírůstek skrytý, poživací právo se zvětšuje, kde však vzniká oddělení, není poživateli k užítku.

Následující paragrafy téhož fragmentu pak demonstrativně vyjmenovávají další oprávnění poživatele: může si ponechat na pozemku ulovenou zvěř, ptáky a ryby,¹² a semena, která již na pozemku (při převzetí) byla. Musí však mít půdu vždy připravenou na setí tak, aby bylo možno uvést pozemek po skončení poživacího práva ihned do původního stavu.¹³ Na pozemku, který měl svěřen k užívání, mohl oprávněný dokonce postavit dům, pokud to bylo nutné k řádnému hospodaření na pozemku.¹⁴

Širší než bychom mohli očekávat, bylo oprávnění k užívání zařízení, které bylo na pozemku. Poživatel je směl využívat, ale nesměl s ním obchodovat. Ulpian zdůvodňuje, že pokud bylo poživací právo odkázáno v rámci pozůstalosti, a jedná se o pozemek, na němž byl vlastník zvyklý užívat kolíky, rákos, pruty, může je poživatel užívat též, pokud je neprodá. Mohl je však prodat, pokud mu byly odkázány zároveň i lesy a vrbové háje, ze kterých dřevěné pomůcky pocházejí. K této záležitosti ještě dodává Trebatius, že poživatel může kácet les a sekát rákos, jak to měl ve zvyku vlastník, a prodat je i tehdy, když vlastník je obvykle neprodával. Hlavním kritériem je stanovisko, že je třeba posuzovat míru (řádné hospodaření), nikoli způsob užívání.¹⁵

Druhým sporným místem poživacího práva byly stromy. Jednak stromy, které byly vysazeny na pozemku, jenž je předmětem usufruktu, a dále stromy, které tvoří les. Vzrostlé stromy na pozemku poživatel kácet nesměl,¹⁶ pokud nešlo o stromy vyrvané z kořene nebo zlomené větrem – ale ani tehdy je nesměl použít jako topivo, pokud měl k dispozici jiný otop. Labeo dodává, že takovéto dřevo je možno užít na opravy domu.¹⁷

Ze zásady, že poživatel nesmí zhoršit stav věci, ale může ji (nikoli nevratným způsobem) vylepšit, vyplývá, že nesmí kácet ovocné stromy a jinak snižovat hodnotu nemovitosti. Pokud by byl odkázán pozemek určený k odpočinku, např. zelené háje nebo neohrazená místa k procházkám pod stínem stromů neplodících ovoce, ani tyto stromy nesmí vykácet, i kdyby chtěl na jejich místě zřídit zeleninovou zahradu nebo něco, co by mu přineslo zisk.¹⁸ Povinností poživatele je naopak namísto

¹² D 7. 1. 9. 5.

¹³ D 7. 1. 9. 6.

¹⁴ D 7. 1. 13. 6.

¹⁵ D 7. 1. 9. 7.

¹⁶ D 7. 1. 11. Paulus.

¹⁷ D 7. 1. 12. pr.

¹⁸ D 7. 1. 13. 4.

¹⁰ D 7. 1. 44. Neratius.

¹¹ D 7. 1. 9. Ulpianus.

uschlých (odumřelých) stromů vysadit nové, především se to dle Paula týká stromů ovocných.¹⁹

Stejně jako vlastník proti usufruktáři, i usufruktář se může soudně domáhat realizace svých práv proti vlastníkovi. Pomponius představuje případ stromů poražených větrem, jež omezují poživací právo usufruktáře. Vlastník je povinen tyto stromy odklidit (nejedná se tedy o běžnou součást užívání pozemku, a proto tuto povinnost nemá usufruktář) a může k tomu být usufruktářem donucen i soudní cestou.²⁰ Nečinný vlastník by v takovém případě odpovídal za to, že neumožnil řádný výkon práva, a k náhradě škody za celé období, než byl původní stav obnoven, by se počítal i ušlý zisk usufruktáře.²¹

Julián popisuje případ podobný: Zůstavitel odkázal usufrukt k pozemku svému nájemci, ale dědic mu neumožnil bezplatné užívání. Proto je usufruktáři povolena žaloba, jejímž prostřednictvím získá zpět zaplacený nájem i výdaje, které vynaložil na kultivaci půdy.²² Jiný dědic zase úmyslně protahoval dědické řízení (oddaloval okamžik nabytí dědictví), aby usufruktáři nemusel umožnit vstup na pozemek – škodu takto vzniklou musel poživateli nahradit.²³

Jedním z důležitých práv vlastníka byla možnost vyžadovat po poživateli poskytnutí záruky řádného užívání věci (*cautio*), a to pronesením vymahatelného slibu, nebo složením zástavy. Mohl ji požadovat jak vlastník, který služebnost zřídil, tak jeho dědic (pokud dříve poskytnuta nebyla). Jestliže dědiců bylo více (spoludědicové), musela být záruka poskytnuta každému z nich individuálně.²⁴ Účel užívání předmětu není dán jen samotnou hospodářskou podstatou věci, ale i některými specifickými funkcemi, které věc může mít. Uvádí se usufrukt otroka, jehož je nutno zaměstnávat v souladu s jeho kvalifikací. Tato zásada je demonstrována na příkladech: Výslovně bylo zakázáno zaměstnávat otroka-písaře jako dělníka či nosiče, zpěváka jako vrátného, či otroka vycvičeného pro boj v aréně jako uklízeče.²⁵

Účel kauce vystupuje do popředí i v případě, že předmětem poživacího práva je loď. Právní znalci stanovili, že odkazovník, který získal poživací právo k lodi, se s ní smí plavit po moři, i když hrozí nebezpečí ztroskotání, protože loď je vyrobena právě za účelem, aby se plavila.²⁶

¹⁹ D 7. 1. 18. Paulus.

²⁰ D 7. 1. 19. 1. Pomponius.

²¹ D 7. 1. 47. Pomponius.

²² D 7. 1. 34. 1. Iulianus.

²³ D 7. 1. 35 pr. Iulianus.

²⁴ D 7. 1. 13. pr. Ulpianus.

²⁵ D 7. 1. 15. 1. Ulpianus.

²⁶ D 7. 1. 12. 1.

Ad bod 3. Spory více usufruktářů mezi sebou

Významné procento řešených případů je rovněž věnováno osobám, které mají ve společném požívání jeden předmět usufruktu. Jejich vztahy se do značné míry řeší podle obecných pravidel věcných práv (spoluvlastnictví),²⁷ avšak s jistými specifiky. Vlastník (a ani spoluvlastník) k věci nemůže mít služebnost, neboť by se to přičilo požadavku diverzity,²⁸ která musí být principiálně zachována mezi osobou oprávněnou a povinnou. V Digestech je však zaznamenán zajímavý případ: Usufrukt pozemku byl odkázán třem osobám společně, avšak jedné z těchto osob bylo odkázáno i vlastnické právo k tomuto pozemku. Jeho podíl usufruktu zanikl konsolidací, nicméně bylo třeba řešit, jak postupovat v případě, že jeden z usufruktářů podstoupí kapitisteminuci (a analogicky by se postupovalo i v případě jeho smrti).

Jeho podíl by se rozdělil (přirostl; akrescence) mezi druhého usufruktáře a vlastníka, jemuž by na základě elasticity věcného práva²⁹ patřila uvolněná polovina usufruktu. Zůstalo by mu vlastnictví a k tomu by mu přibyl i nárok na polovinu usufruktu. Toto řešení zastával právník Julián. Vycházelo nikoli ze vztahu mezi vlastníkem a usufruktářem obecně, ale ze vztahu mezi spoludržovnicí, kteří se v mnohém podobali spoluvlastníkům.³⁰ Obdobně se posuzovalo i u spoludědiců. V Paulově dobrozdání se říká: Pokud někdo zanechal usufructus Attiovi a svým dědicům, Attius bude mít nárok na polovinu a jeho dědicové na zbylou polovinu. Pokud bude ale v závěti řečeno „Attiovi a Seiovi společně s mými dědici“, bude poživací právo rozděleno na tři díly, ze kterých jeden díl připadne dědicům, jeden Attiovi a jeden Seiovi. Nečiní se rozdíl, zda se v závěti použije obrat „ten a ten společně s Maeviem,“ nebo „ten a ten a Maevis“.³¹

O dalším případě sporu dvou poživatelů podává zprávu Julián: je velmi spravedlivé vynést rozsudek, aby byla věc rozdělena podle podílů, nebo poživatele mezi sebou zavázat slibem, že budou řádně užívat svého práva. Necht' přetor využije své jurisdikce, aby nemusel přistoupit k ozbrojenému řešení.³²

²⁷ Viz např. Vážný, J.: Vlastnictví a práva věcná. Soustava práva římského, díl II. Československý akademický spolek Právnický. Brno 1937, s. 63 an.

²⁸ D 8. 2. 26.: *Nulli res sua servit*. Nikdo nemůže mít služebnost ke své vlastní věci.

²⁹ Just. Inst. 2. 4. 4.

³⁰ Viz např. Bartošek, M.: Škola právního myšlení. Karolinum: Praha 1991, s. 213–214.

³¹ D 7. 2. 7. Paulus.

³² D 7. 1. 13. 3.

4. Náhrada škody na požívané věci podle Akviliova zákona

Na závěr je ještě třeba neopominout zmínku o tom, jakým způsobem se bude poškozený vlastník domáhat náhrady škody za nesprávné nebo neoprávněné požívání (nebo nesprávný rozsah požívání) své věci. Poživatel zodpovídá vlastníkově jak za způsobené škody, tak za porušování držby (podléhá interdiktum *Quod vi aut clam*). Dokládá to Julián, když říká: je přece jasné, že poživatel musí být odpovědný za své skutky či za krádež jako každý jiný, kdo něco spáchal vůči cizí věci. Vlastník totiž může žalovat poživatele nejen za škodu způsobenou konáním poživatele (*facere*), ale i nekonáním (např. nechá zplánět pozemek).³³ Toto ustanovení tvoří jeden z důkazů o tom, jak se původní odpovědnost za škodu způsobenou pouze aktivní činností (stíhaná akvilskou žalobou), postupně rozšířila i na odpovědnost za škodu z nečinnosti.

Kromě způsobené škody by musel poživatel při nesprávném užívání věci vydat vlastníkově i bezdůvodné obohacení (neoprávněný zisk). Za ten se považovalo mj. i pronajímání pokojů v domě, ke kterému má oprávněný poživací právo. Co však bylo zajímavé, je povolená možnost pronajmout tento dům jako celek.³⁴

Sankci podle Akviliova zákona na náhradu škody by se poživatel vystavil i za poškození otroka tím, že ho neživil či nešatil dostatečně podle jeho důstojnosti a postavení, nebo ho poškodil surovostí či krutostí.³⁵ V této souvislosti se projednávala i otázka, zda tedy smí otroka potrestat. Aristo potvrdil, že toto právo v plné míře trvá, pokud bylo použito bez lsti a zbytečné krutosti. Poživatel nesmí otroka poškodit ani přetříváním způsobujícím zhoršení zdraví (nevhodnými službami), ani ho znetvořit jizvami.³⁶ Pokud někdo otroka zabil, sám poživatel má právo žalovat o jeho náhradu podle Akviliova zákona (náhrada ve výši nejvyšší hodnoty otroka za poslední rok).³⁷ Důvodem zde je přetrvávající právní zájem poživatele a škoda, kterou utrpěl ztrátou existence otroka. Do náhrady se tedy bude počítat i ušlý zisk za celou předpokládanou možnou dobu života otroka a poživatele.

Závěr

Co můžeme z těchto vybraných fragmentů čerpat pro současné právo? Hlavní výhoda poživacího práva je téměř nekonečná šíře různých předmětů, ke kterým se může vázat, a způsobů požívání věci – nelze tedy poži-

vací právo upravit nějakým uzavřeným výčtem případů. Tím pádem také nemůžeme učinit všezahrnující definici. Přesto můžeme z předložených sporů čerpat některé obecné závěry, které budou použitelné i v moderní judikatuře:

1. Vztah mezi vlastníkem a usufruktářem je vhodné doplnit zřízením kauce, která zajistí vlastníkově, že poživatel bude věc užívat šetrně, a v případě porušení této povinnosti bude snadno dostupná náhrada škody. Kauce je takto využitelná i v případě více oprávněných poživatelů k jedné věci – oni si zajistí řádné požívání mezi sebou, ale rovněž vůči vlastníkově.

2. Výše náhrady za zničení nebo poškození požívané věci se musí posuzovat podle míry zavinění na straně poživatele, a toto zavinění nemusí spočívat jen v úmyslu nebo nedbalosti, ale i v míře nižší. Když právník Aristo řešil případ krutě trestaného otroka (ačkoli na to měl poživatel právo, snížil tím hodnotu otroka), můžeme analogicky případ vztáhnout i na zvíře v dnešní době. Pak je třeba posuzovat, zda poživatel zacházel se zvířetem „bez zbytečné krutosti“ (viz výše).

3. Co se týče případné zlepšující péče poživatele o věc, je možno ji připustit, pokud se v jejím důsledku nezmění charakter věci. Náhradu na vylepšení nebo zkrášlení věci však nemůže poživatel od vlastníka požadovat. Náklady na provozování věci má nést poživatel, náklady na nutné opravy vlastníka (včetně případu odklizení polomu z pozemku, k němuž má poživací právo jiná osoba). V tomto bodě se dá analogicky vycházet z podobnosti tohoto právního vztahu s nájmem.

Anotace

Článek se zaměřuje na představení vybraných případů soudních sporů o vznik, rozsah a obsah poživacího práva, jak je zachytila justiniánská *Digesta*. Účelem těchto vybraných případů je demonstrovat použitelnost římskoprávních kauz a zejména jejich řešení pro dnešní moderní právo, které s účinností nového občanského zákoníku bude potřebovat u institutů, jež byly v socialistickém právu zrušeny a nyní se obnovují, rozsáhlejší inspirační materiál.

Summary

The article focuses on the introduction of selected cases of litigation regarding the origin, scope and content of the usufruct, as they were captured in Justinian's *Digest*.

The purpose of these selected cases is to demonstrate the applicability of Roman law cases and in particular their solutions for today's modern law, which-when new Civil Code comes into force-will need extensive inspirational material for institutes, which were abolished in the socialist law and now are being restored.

³³ D 7. 1. 13. 2.

³⁴ D 7. 1. 13. 8.

³⁵ D 7. 1. 15. 2. Ulpianus.

³⁶ D 7. 1. 17. 1.

³⁷ D 7. 1. 17. 3.